

ข้อสังเกต
การประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ครั้งที่ ๓๐/๒๕๖๐
วันอังคารที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่องพิจารณา

ระเบียบวาระที่ ๓ รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จำนวน ๓ เรื่อง

- การปฏิรูประบบงบประมาณกิจการตำรวจเพื่อยกระดับความปลอดภัยของประชาชน
- การใช้ระบบบันทึกภาพและเสียงในการพิจารณาคดีในชั้นศาล
- แนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม

เรื่องที่ ๑ การปฏิรูประบบงบประมาณกิจการตำรวจเพื่อยกระดับความปลอดภัยของประชาชน

ข้อสังเกตของสมาชิกในที่ประชุม

นายสุรินทร์ จิรวินิชย์

๑. ควรจัดสวัสดิการให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจและครอบครัว เช่น การจัดที่พัก และการจัดหาสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้แก่บุตร เป็นต้น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ

๒. การบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจควรพิจารณาถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่บรรจุ

พลโท กฤษณะ บวรรัตนารักษ์

๑. รัฐพึงจัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันตัวในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอ เช่น เสื้อกันกระสุน ปืน และอุปกรณ์ปราบจลาจล เป็นต้น อันจะสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายซึ่งที่ประชุมองค์การสหประชาชาติได้ให้การรับรองไว้

๒. การปฏิรูประบบงบประมาณกิจการตำรวจมีความจำเป็น เพื่อยกระดับความปลอดภัยของประชาชน แต่หากได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มขึ้นก็ควรมีความรับผิดชอบต่อประชาชนและสังคมเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน รวมทั้งควรมีการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) เช่น สถิติอาชญากรรมลดลง สังคมรู้สึกพึงพอใจเพิ่มขึ้น หรือสถิติการฆ่าตัวตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจลดลง เป็นต้น ตลอดจนควรจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นให้มีความเข้มงวดด้วย

นายกษิต ภิรมย์

๑. ควรพิจารณาศึกษาการปฏิรูปตำรวจที่ผ่านมาว่ามีผลเป็นประการใดประกอบกับแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) ซึ่งมีพลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ เป็นประธานกรรมการ เพื่อเชื่อมโยงและเพิ่มเติมข้อมูลในรายงานของคณะกรรมการให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์

๒. หากพิจารณาภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะพบว่า มีบางภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น ดังนั้น ควรโอนภารกิจของหน่วยงานอื่นไปยังต้นสังกัดเดิม เพื่อลดงบประมาณในส่วนดังกล่าว และนำไปเพิ่มงบประมาณให้กับสถานีตำรวจในพื้นที่ต่าง ๆ แทน

๓. การโอนสถานีตำรวจให้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีภารกิจเฉพาะด้านสันติบาล ข้าราชการและการต่างประเทศ ก็จะเป็นการส่งเสริมการกระจายอำนาจให้กับพื้นที่บริหารจัดการด้านความปลอดภัย

๔. การสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเชิญชวนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดสร้างป้อมตำรวจ และให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เทศกิจ และประชาชนจิตอาสา ร่วมกันปฏิบัติงานประจำป้อมตำรวจเพื่ออำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยให้กับชุมชน

๕. ควรจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจจักรยานและสายตรวจเดินเท้าเพื่อลดค่าใช้จ่ายและสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรนำเทคโนโลยีระบบดาวเทียมและระบบกล้องวงจรปิด (CCTV) มาใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของตำรวจเกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

๖. โรงเรียนพลตำรวจควรพิจารณารับบุคคลเข้าศึกษาโดยควรมีอายุครบ ๒๒ ปีบริบูรณ์ และศึกษาเป็นเวลา ๓ ปี เพื่อให้ตำรวจมีความรู้ความสามารถและวุฒิภาวะเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

๗. ควรกำหนดอัตราเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มตั้งแต่ ๓๐,๐๐๐ บาท และในระดับต่าง ๆ ไม่ควรมีช่องว่างของเงินเดือนต่างกันมาก เนื่องจากอาชีพตำรวจมีความเสี่ยงสูงกว่าอาชีพอื่น จึงควรได้รับเงินเดือนและสวัสดิการที่เหมาะสม นอกจากนี้รายงานของคณะกรรมการควรมีข้อเสนอการปฏิรูปตำรวจที่ใช้งบประมาณและไม่ใช้งบประมาณให้มีความสมดุลกันทั้ง ๒ รูปแบบ

พลตำรวจเอก เรืองศักดิ์ จริตเอก

๑. การวิเคราะห์ต้นทุนหน่วยปฏิบัติงาน (Operating Unit Cost) ควรพิจารณาตามหลักความเป็นจริง (Reality) มากกว่าตัวเลขที่ปรากฏในรายงาน กล่าวคือ การวิเคราะห์งานต้องพิจารณาภาระงานที่ตำรวจต้องปฏิบัติจริง เพราะหากพิจารณาเฉพาะตัวเลขชิ้นงาน อาจเกิดความคลาดเคลื่อนและทำให้การจัดสรรงบประมาณเกิดความผิดพลาด

๒. การวิเคราะห์งบประมาณแบบส่วนเพิ่ม (Incremental) คือ การนำรายละเอียดและวงเงินงบประมาณปีที่ผ่านมาหรือ ๓ - ๕ ปีย้อนหลัง มาพิจารณาจัดสรรตามกรอบการจัดทำค่าของงบประมาณประจำปี ซึ่งงบประมาณที่ผ่านมามีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ เมื่อดำเนินการวิเคราะห์ตามรูปแบบดังกล่าวก็ยิ่งส่งผลให้เกิดปัญหาความขาดแคลนงบประมาณซ้ำซากทุกปี ดังนั้น ควรปรับเปลี่ยนการวิเคราะห์งบประมาณของตำรวจด้วยวิธีการอื่น รวมทั้งในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณประจำปีนั้น ควรคำนึงถึงภารกิจหรือลักษณะงานของตำรวจที่ยึดหลักตัวบุคคล เพราะผลงานจะมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

๓. ควรกำหนดเป้าหมายการวิเคราะห์งบประมาณให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง รวมทั้งจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อให้ตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรี ตลอดจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

นางพรพันธุ์ บุญรัตพันธุ์

๑. ควรเพิ่มเติมข้อมูลในรายงานของคณะกรรมการธิการในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) การดำเนินการตามต้นทุนหน่วยปฏิบัติงาน (Operating Unit Cost) และงบประมาณทุกสถานีตำรวจทั่วประเทศ ต้องใช้งบประมาณเท่าใด รวมทั้งหากรัฐสนับสนุนงบประมาณให้ตำรวจตามแผนการปฏิรูปจะส่งผลให้ประชาชนปลอดภัยจริงหรือไม่

๒) เนื่องจากภารกิจของตำรวจส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานีตำรวจเป็นหลัก ดังนั้น ควรปรับโครงสร้างองค์กรและแก้ไขคำบรรยายลักษณะงาน (Job Description) ของฝ่ายอำนาจการให้มีประสิทธิภาพ เช่น กำหนดให้ฝ่ายอำนาจการทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลหรือสนับสนุนภารกิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจ เป็นต้น

๒. การปฏิบัติงานของตำรวจต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านวิทยาศาสตร์เป็นสำคัญ ดังนั้น ควรจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ

นายเสรี สุวรรณภานนท์

คณะกรรมการธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ควรจัดส่งรายงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการปฏิรูประบบงบประมาณกิจการตำรวจเพื่อยกระดับความปลอดภัยของประชาชน ไปยังคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) ด้วย เพื่อให้คณะกรรมการฯ สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา ซึ่งย่อมเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนและผลักดันการปฏิรูปกิจการตำรวจให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต่อไป

นายศุภจิต นาครทรรพ

๑. เนื่องจากในปัจจุบันนี้ พบว่ามีปัญหาการขาดแคลนเงินงบประมาณและอุปกรณ์เครื่องมือในการดำเนินงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนั้น จึงควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยอาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงินงบประมาณให้แก่สถานีตำรวจซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบนั้น เพื่อสนับสนุนให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

๒. ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ ระหว่างตำรวจกับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย ทหาร ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนต่อไป

๓. ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจจักรยาน ซึ่งเป็นหน่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจทั่วไปในการสอดส่องและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อเป็นการประหยัดเงินงบประมาณค่าใช้จ่ายในส่วนของการน้ำมันเชื้อเพลิงต่าง ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นายวันชัย สอนศิริ

๑. เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มักจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตพื้นที่นั้น และมีการให้ความช่วยเหลือในลักษณะเกื้อกูลและถ้อยทีถ้อยอาศัยกันมาโดยตลอด ดังนั้น

จึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงินงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย เพื่อเป็นการลดปัญหาการขาดแคลนเงินงบประมาณของกิจการตำรวจต่อไป

๒. ควรปลูกฝังจิตสำนึกในการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของการดำรงอยู่ในคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหการก่ออาชญากรรมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

นายกิตติ กิตติโชควัฒนา

๑. แม้ว่าในปัจจุบันนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นจะประสบกับปัญหาการขาดแคลนกำลังคนและเงินงบประมาณก็ตาม แต่กลับพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนที่ยังสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดีภายใต้ข้อจำกัดข้างต้น ดังนั้น จึงควรพิจารณาและศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้น แล้วนำแนวทางดังกล่าวมาจัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการยกระดับความปลอดภัยของประชาชนต่อไป

๒. ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนางานด้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นภารกิจที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกระบวนการที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาอาชญากรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ได้

พลตำรวจเอก ชิตชัย วรรณสถิตย์

๑. ควรมีการจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่สถานีตำรวจต่าง ๆ ทั่วประเทศอย่างเหมาะสม โดยมีการวิเคราะห์ถึงสถานภาพอาชญากรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการจัดสรรเงินงบประมาณ เช่น สถานีตำรวจซึ่งมีเขตพื้นที่ความรับผิดชอบอยู่ในท้องที่ที่มีความเสี่ยงสูงและมีสถิติการเกิดเหตุอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้ง ควรจะได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมากขึ้น เป็นต้น

๒. ควรนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแส หรือเหตุด่วนเหตุร้ายต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ Smart Phone หรือร่วมมือในการเฝ้าระวังทางสังคมโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ (Digital Community Watch Dog) เป็นต้น ซึ่งหากสามารถดำเนินการดังกล่าวข้างต้นได้สำเร็จแล้ว ย่อมจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้สังคมไทยเกิดความสงบสุขมากยิ่งขึ้นต่อไป

เรื่องที่ ๒ การใช้ระบบบันทึกภาพและเสียงในการพิจารณาคดีในชั้นศาล

ข้อสังเกตของสมาชิกในที่ประชุม

พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช

รายงานของคณะกรรมการฯ ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เรื่อง การใช้ระบบบันทึกภาพและเสียงในการพิจารณาคดีในชั้นศาล เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล และจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้อำนาจการพิจารณาของประธานศาลฎีกา ดังนั้น คณะกรรมการฯ ควรจัดทำรายงานในลักษณะข้อเสนอไปยังประธานศาลฎีกาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะมีความถูกต้องและเหมาะสมมากกว่า เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรวดเร็วและเกิดผลเป็นรูปธรรม ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

นายกษิต ภิรมย์

การใช้ระบบบันทึกภาพและเสียงในการพิจารณาคดีในชั้นศาล อาจเป็นประเด็นที่กระทบต่อจิตใจ หรือละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกกระทำความผิด โดยเฉพาะในคดีข่มขืนผู้เยาว์ ดังนั้น คณะกรรมการฯ ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ควรพิจารณาทบทวนถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ให้มีความละเอียดรอบคอบ เพื่อลดผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้ถูกกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้การปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ ในทุกมิติ

นายอนุสิทธิ์ คุณากร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๘ ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (๑) บัญญัติไว้ว่า “ ให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน และการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน” ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องกลับไปปรับปรุงหน่วยงานของตนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังนั้น แม้ไม่มีข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ศาลก็สามารถที่จะดำเนินการในเรื่องดังกล่าวได้เองอยู่แล้ว

นายเสรี สุวรรณภานนท์

การใช้ระบบบันทึกภาพและเสียงในการพิจารณาคดีในชั้นศาลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในการพิจารณาของศาลนั้นจะต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่มีความชัดเจน ตลอดจนการรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นในการพิจารณาคดี ซึ่งในขณะที่ศาลพิจารณาคดีอยู่นั้น จะไม่สามารถดำเนินการพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็วมากนัก เนื่องจากจะต้องมีการจดบันทึกการพิจารณาคดี โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นระยะ หากมีการนำระบบบันทึกภาพและเสียงในการพิจารณาคดีมาใช้ในชั้นศาลแล้วก็จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

นายสุรินทร์ จิรวินิชย์

๑. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการนำระบบบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการพิจารณาคดีในชั้นศาล มากน้อย เพียงใด

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นต้น ได้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับประธานศาลฎีกา ในเรื่องของการนำระบบบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการพิจารณาคดีในชั้นศาลแล้ว หรือไม่ อย่างไร

๓. ข้อเสนอของคณะกรรมการที่เสนอให้องค์กรอิสระสามารถตรวจสอบดูแลการบันทึกภาพและเสียงในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลได้นั้น อาจจะไม่เหมาะสม เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีเป็นอำนาจของศาลจึงไม่ควรให้องค์กรอื่นใดเข้าไปแทรกแซงกระบวนการพิจารณาของศาลตามหลักการถ่วงดุลอำนาจ

นายคำคุณ สิริสมาน

กระบวนการจดบันทึกการพิจารณาคดีของศาลในปัจจุบันยังคงใช้ระบบการบันทึกในรูปแบบเดิม ทำให้การจดบันทึกต่าง ๆ ไม่มีความสะดวกและก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี ดังนั้น การนำระบบบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการพิจารณาคดีในชั้นศาลจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ศาลสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนได้อย่างเต็มที่ โดยในระยะเริ่มแรกอาจจะตั้งเป้าหมายไว้ว่าให้ศาลแต่ละแห่งมีห้องพิจารณาคดีที่สามารถบันทึกภาพและเสียงได้อย่างน้อยแห่งละ ๑ ห้อง ก่อนก็ได้

เรื่องที่ ๓ แนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม

ข้อสังเกตของสมาชิกในที่ประชุม

นายสุรินทร์ จิรวินิชย์

๑. กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิ่งแวดล้อมจะต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวข้องกับคดีโดยตรง

๒. คดีที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ศาลควรพิจารณากำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาเพื่อยับยั้งการกระทำกิจกรรมที่อาจทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนางานด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบการป้องกันมากกว่าการแก้ไข โดยกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบและความเสียหายที่สามารถคาดหมายล่วงหน้าหรือให้เกิดผลกระทบและความเสียหายน้อยที่สุด

นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา

๑. การกำหนดให้องค์กรเอกชนทางสิ่งแวดล้อมมีสิทธิฟ้องคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อขอให้เกิดมาตรการในการดำเนินการป้องกันหรือหยุดยั้งการก่อความเสียหาย การเรียกให้จัดการแก้ไขปัญหาและกระทำการฟื้นฟูเยียวยา หรือการเรียกค่าเสียหายที่เกิดแก่สิ่งแวดล้อม จะสามารถพิจารณาได้อย่างไรว่าองค์กรเอกชนดังกล่าวกระทำเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง

๒. หากมีการกล่าวหาผู้ประกอบการว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ผู้ประกอบการสามารถยื่นฟ้องตนเองเพื่อพิสูจน์ความจริงได้หรือไม่

นายกษิต ภิรมย์

๑. คณะกรรมาธิการควรทบทวนว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมหรือไม่ และควรดำเนินการศึกษาเบื้องต้นว่าหากมีการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ และประชาชนอย่างไร

๒. ปัจจุบันมีคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ถูกนำขึ้นสู่ศาลจำนวนมากและมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ระหว่างดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามแนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม จะสามารถจัดการคดีที่ค้างค้างอยู่ให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน ได้อย่างไร

๓. เนื่องจากคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยส่วนใหญ่มักจะเป็นคดีระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ดังนั้น ผู้พิพากษาในคดีดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถต้านทานกับกลุ่มผลประโยชน์ได้

๔. เนื่องจากระบบศาลคู่ในประเทศไทยทำให้การฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมอาจดำเนินการได้ ๓ ลักษณะ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง จึงเป็นผลให้การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมมีลักษณะแยกส่วนการพิจารณาแล้วแต่ประเภทของคดีถึงแม้จะเป็นข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์เดียวกัน ดังนั้น การจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษด้านสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมสามารถทำหน้าที่อำนวยความสะดวกได้เบ็ดเสร็จสมบูรณ์ครบถ้วนในระบบศาลยุติธรรม (One Stop Service) ควรปรับเปลี่ยนให้สามารถพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาให้แล้วเสร็จในคราวเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ

นายศุภจิต นาครทรรพ

๑. การจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษด้านสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมสามารถทำหน้าที่อำนวยความสะดวกได้เบ็ดเสร็จสมบูรณ์ครบถ้วนในระบบศาลยุติธรรม (One Stop Service) อาจต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดี จนไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้ เนื่องจากระบบศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งแตกต่างจากระบบศาลปกครองที่มีเพียง ๒ ชั้น คือ ศาลปกครองชั้นต้น และศาลปกครองสูงสุด

๒. การจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมจะต้องมีผู้พิพากษาที่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญเกี่ยวกับวิธีการกำหนดค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง เพื่อช่วยให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดความยุติธรรม

๓. การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมที่มีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นจำเลย ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ใช้วิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนเป็นหลัก โดยระบบดังกล่าวจะทำให้การแสวงหาข้อเท็จจริงมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นมากกว่าระบบกล่าวหา กล่าวคือศาลสามารถสืบค้นข้อเท็จจริงเองได้ ซึ่งระบบไต่สวนของศาลปกครองนับว่ามีประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังนั้น การจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษด้านสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรมควรนำวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนมาใช้ เพื่อให้การทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ครบถ้วนในระบบศาลยุติธรรม (One Stop Service)

นายคำณูณ สิริธิตสมาน

๑. เนื่องจากคณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ได้ศึกษาแนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาจากร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม

และวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ของคณะกรรมการสิทธิการปฏิรูปทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ ดังนั้น ควรดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สถาปนาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานสืบต่อจากคณะกรรมการปฏิรูปทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณา ประกอบการตัดสินใจ ลงมติของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๒. การกำหนดให้คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองมาอยู่ในเขตอำนาจของศาลสิ่งแวดล้อมตามร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมและวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. มาตรา ๗ (จ) และมาตรา ๘ จะส่งผลให้ศาลปกครองไม่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หากร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้

๓. ควรแก้ไขรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เรื่อง แนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม หน้า ๙๒ ข้อ ๑๑.๒ วรรคสอง จาก “องค์กรเยาวชนทางสิ่งแวดล้อม” เป็น “องค์กรเอกชนทางสิ่งแวดล้อม”

นายเสรี สุวรรณภานนท์

๑. การกำหนดให้คดีสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจศาลสิ่งแวดล้อมกลาง อยู่ในดุลยพินิจของศาลสิ่งแวดล้อมกลางที่จะไม่รับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งได้ โดยยังไม่มีการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมภาค และศาลสิ่งแวดล้อมจังหวัดขึ้น นั้น อาจทำให้ประชาชนขาดกลไกในการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการไม่ได้รับความยุติธรรมในทางกฎหมาย ดังนั้น จึงควรกำหนดให้ศาลสิ่งแวดล้อมกลางรับพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมภายในจังหวัดที่ยังไม่มีการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมจังหวัด และหากมีการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมจังหวัดขึ้นแล้ว จึงกำหนดเขตอำนาจศาลสิ่งแวดล้อมจังหวัดที่จะรับพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

๒. ควรมีมาตรการช่วยเหลือประชาชนในกรณีที่มีความต้องการว่าจ้างทนายความแต่เป็นผู้ยากไร้ ไม่มีเงินค่าจ้างและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคดีสิ่งแวดล้อม โดยให้ศาลสิ่งแวดล้อมใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าตอบแทนและค่าว่าจ้างทนายความที่เหมาะสม จากเงินชดเชยความเสียหายที่ได้รับหลังจากการพิจารณาพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดีแล้ว

นางมิ่งขวัญ วิชยารังสฤษดิ์

๑. ควรมีการเปลี่ยนชื่อรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เรื่องแนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม เป็น “เรื่องข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม”

๒. ในการกำหนดแนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดตั้งศาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการ เพื่อสนับสนุนแนวทางดังกล่าวให้มีความละเอียดรอบคอบและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และหากได้มีการจัดตั้งศาลขำัญพิเศษด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น ก็ควรคำนึงถึงการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้มาใช้บริการและแก้ไขปัญหาความล่าช้าจากการให้บริการอย่างรอบด้าน

๓. ควรกำหนดให้กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม เพื่อทบทวนความเชื่อมโยงระหว่างร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมและวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. กับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะและข้อสังเกตจากสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาการปรับปรุงแนวทางการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมให้มีความครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างขององค์กรและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในทุกมิติต่อไป

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สำนักกรรมการ ๓